

ВЛАДИМИР ПОЛЯНОВ

РЪЦЕТЕ НА ПРИЯТЕЛЯ

chitanka.info

Още докато преминавахме с автобуса улиците, видяхме разлепените от няколко дни напред афиши и закачените големи рекламни табла на някои по-многолюдни места. Без да се отбивам в хотела, когато спряхме, аз избързах към читалищната сграда, дето щяхме да играем. Касата беше отворена. Пред нея се трупаха десетина желаещи да си купят билети. Настрана (веднага го забелязах) стоеше някакъв млад, мургав човек, небръснат, болезнено блед и отслабнал. Беше облечен в поизвехтялата черна униформа на железничар. Той често поднасяше до устата си недопушена цигара, оглеждаше се и жадно поемаше дима ѝ.

Аз влязох в помещението на касата през страничната врата. Спрях зад гърба на касиерката, погледнах осветения план, по който шареше с червен молив ръката на момичето. След един час представлението щеше да започне, а за два дни, откак се продаваха билетите, бяха отметнати едва няколко десетки места...

— Идат, идат вече! — успокои ме служителката и погледна към събраните хора пред гишетото.

Но те си вземаха билетите и един след друг изчезваха, а нови не идеха. Пред гишетото най-сетне остана само железничарят. Сега той приближи и се наведе над отвора.

— Дали вече пристигнаха?

Изглежда, момичето знаеше за какво пита. То бързо се обърна към мене:

— Вас търсят, другарю Андреев.

Аз излязох в преддверието.

— Да. Какво има?

Железничарят отиде до ъгъла, дето имаше плювалник, и хвърли угарката си. После, неспокоен, изправен пред мене, младият болнав човек каза:

— В болницата тука от десетина дни лежи Ясен Василев. Говори, че е ваш приятел, и моли да отидете при него.

— Ясен в болницата тука?! — възкликнах аз. — Че как е попаднал? Какво се е случило?

— Намериха го една дъждовна нощ на пътя.

Недоумението ми растеше.

— Какво говорите? Как тъй на пътя!

— Може би той ще ви обясни. Идете при него. Ако искате, аз ще ви заведа. Останал е сам, никой не е попитал за него и е съвсем зле.

Започнах да гледам непознатия с недоверие. Ясен Василев беше софиянец като мене, талантлив поет, оженен щастливо, баща на две деца, настанен и обзаведен добре в хубаво жилище в столицата. Възможно ли бе да попадне, и то по такъв начин в малкия градец, да легне в болницата и вече десетина дни да остане сам. Стори ми се, че железничарят ми поднася кой знае защо глупаво скроена история.

— Жена му знае ли, че той е тук? Той има жена, семейство!

Железничарят ме гледаше с уморените си очи и като че се досещаше как аз преценявам съобщението му.

— Дълго време приятелят ви не можеше да проговори — обясни той. — А когато проговори, нищо не спомена за жена, семейство, макар да го питаха. От болницата после писаха на адреса, който намериха по паспорта, но до днес никой не се е обадил.

Писали на жена му, но никой не се е обадил! Що за чудовищни работи ми разправя този човек! Вече бях уверен, че той ме оплита в някаква изнудваческа история и че нищо от това, което ми разправя, не е вярно. След още някоя приказка ще поиска пари за уж болния ми приятел. Бях чувал за подобни изнудвания, които устройвал някакъв хитрец, и то облечен тъкмо в железничарска униформа. Но младият блед човек промълви:

— Добре е да дойдете! Не зная дали ще издържи още няколко дни!

Говореше така искрено, че аз се разколебах.

— От какво е болен? — попитах, смятайки за неуместно да споделям опасенията си.

— Отначало направи пневмония, а после го обърна на скоротечна туберкулоза! — измъчен, изнервен, нетърпелив, обясни непознатият. — Аз лежах в същото отделение, легло до легло, и виждах как гасне.

— А отде знаете, че той е мой приятел?

— Нали ви обясних, че Ясен ми каза.

— А той отде знае, че аз ще дойда в града? — зададох последния си въпрос, който ме смущаваше.

Болнавият човек извади нова цигара, но, изглежда, му беше неловко да я запали, започна само нервно да я опипва.

— По афишите разбрахме, че театърът ще играе ваша постановка. А тия дни мене ме изписаха от болницата. Тогава Ясен ме помоли да следя за театъра и дали няма да дойдете...

— Някаква бележка даде ли ви?

— Не! Той едва може да помръдне и да пошепне нещо... Пък и не е помислял, че ще е нужна бележка...

Последните му думи прозвучаха като ясен упрек към мене. Съмненията ми съвсем се изпариха. Изпълнен с тревога и недоумение за положението, в което е изпаднал добрият ми приятел, попитах къде е болницата. Железничарят погледна към широката стъклена врата. През стъклото се виждаше част от града, пропълзъл нагоре по едни зелени хълмове. Той посочи към последните къщи, блеснали в залязващото слънце. Над тях, на най-високото място, се белееше сградата на болницата.

— Добре, ще дойда! Кажете му, че ще дойда! Само да уредя тука някои работи.

Когато си тръгваше, непознатият, умоляващ, повтори:

— Само не се бавете. Той е много, много зле...

Нямах никакво намерение да се забавя. Но работата на сцената около представлението ме погълна. После се ядосах за мудното продаване на билетите. Тръгнах из града да проверя дали наистина е достатъчно рекламирано нашето идване. Това съвсем не е моя работа, но такъв съм си припрян. Същевременно се упреквах, че се бавя, и пак не можех да се откъсна ту от това, ту от друго. Тъй настъпи вечерта.

Започна представлението. Реших да проследя първото действие и да изляза. Трябваше да направя през антракта някои бележки на актьорите. Особено ме бе ядосало ненавременното пуцане на един звуков ефект. Започнахме разпавии с инспициента. Когато излязох пред театъра, вече беше паднала тъмна нощ. Къщите по срещните хълмове не се виждаха. Само няколко прозореца на болницата светеха в мрачината. Как да тръгна по непознатите тъмни и може би кални улици! Има време, ще отида утре, казах си с това чувство за времето, като че се отнасяше за нещо, което може да трае вечно. Тъй и не отидох в болницата.

На утрото, когато станах, цялата трупа вече се качваше в автобуса и шофьорът нервно подаваше сигнали с клаксона да побързам и аз. Чакаше ни дълъг път до следващия град. Поколебах се дали да

остана. В своята припряност за работата аз смятах, че с присъствието си предпазвам представлението от редица пропуски както в актьорското изпълнение, тъй и в техническото обслужване, които винаги са неизбежни при промяна на сцената и салона. Не останах, като си обещах веднага след настаняването в другия град да се върна с влака. Но не удържах на намерението си, отново увлечен от ревнивото чувство за работата. Отложих да отида при приятеля си, след като свърши пътуването.

Десетина дни по-късно се прибрах в София заедно с цялата трупа. Макар и с такова голямо закъснение, реших да проверя какво е станало с болния и да замина за малкото градче, ако той е още там. Тогава узнах от приятели най-ужасното. В болницата на провинциалното градче няколко дни след нашето представление младият поет починал.

Може би тъй се чувства човек, който пада от шестия етаж на някоя сграда, както аз се почувствах. Всичко се обърка у мене — понятие за работа, за време, за болести, за смърт. Разбрах, че те имат някакъв неясен за мен ход. За всеки случай не оня, който аз предполагах. Със съзнанието, че съм пропуснал нещо невъзвратимо, помъчих се да разбера как всичко се е случило. Никой не знаеше подробности около смъртта на приятеля ми, как той е попаднал тъй далече от дома си. Не научих много и когато говорих с жена му. Тя изслуша съдържана въпросите ми и не каза нищо, което би могло да обясни случилото се. Говорих с жена му по телефона. Не виждах ония едва доловими черти и отсенки по лицето, които неведнъж издават толкова прикрити мисли и чувства. Но дори по телефона за мене стана ясно, че преди изчезването на поета някакво събитие в семейството е разделило съпрузите. През време на разговора аз вече се досетих за някои неща, припомних си много обстоятелства. Те още повече подсилиха впечатлението ми за разрива в семейството. Но това само увеличи смущението ми.

Едва сега започнах да осъзнавам истинския размер на нещастията с приятеля ми и моята вина. Случилото се с него не бе обикновена смърт. Не, не можеше да се говори за обикновена смърт, на каквато ние сме свикнали. Часове преди тя да настъпи, може би и дни, той е лежал в болничното легло и ме е викал и чакал. Изпълнен с мъката за пропуснатото, исках нещастията да не е станало. Откак

разбрах от жена му, че не без причина той се е намерил на тридесет километра от своя град, паднал на пътя от изнемога, исках той да е жив. Отново се изправяше пред мене болнавият железничар и предаваше молбата му да отида в болницата. Виждах мъртвия си приятел да протяга ръце и да ме вика. Вече нито за миг не можех да повярвам, че той е мъртъв и че аз не бих могъл да се отзова на неговия вик, не бих могъл да уловя неговите ръце.

За мене вече нямаше спокойствие. Обзела ме беше разяждащата тревога на плувец, който е отминал протегнатите ръце на давец се в морето, без да му помогне. Аз не знам да плувам и надали сравнението е подходящо, но нали не се отнасяше за протегнатите ръце на давец се, а за един приятел на смъртно легло в болницата, оплетен в сложната мрежа на своята драма. Гнетеше ме чувството на виновност. Давеше ме безгранична мъка. Занимаваме се с различни неща — важни и неважни. Потънали в себе си, даваме стойност на дреболиите и изпущаме онова, което може би завинаги ни отминава.

Работата ми отново ме отпрати на път. Пак автобусът, пак една група актьори, пак представления в различни малки и големи градове. По навик аз вършех същото, което правех вече при толкова други пътувания. Още докато минавахме през селището с голямата кола, гледах как е разгласено представлението. После, без да се отбивам в хотела, дето спирахме, отивах към касата на театралната сграда. И тук ставаше нещо с мене. В преддверието на сградата аз се насочвах към касата и спирах там, без да заговоря касиерката, дори обърнат гърбом към нея. Оглеждах преддверието. В едно селище момичето подаде глава през гишето и ме попита не търся ли някого. Сам аз после се запитах търся ли някого, без да мога да си отговоря. Най-сетне в едно преддверие с широка остъклена стена към улицата, през която се виждаше градът, възкачен по стръмни, зелени хълмове насреща, аз разбрах, че търся болнавия железничар, оня, който ми беше съобщил за нещастния случай с Ясен.

Този човек аз наистина можех да намеря, но защо го търсех в други градове, а не в градчето, дето вероятно живее и работи. И какво исках от него. Представях си, че той пак ме причаква в театралното преддверие. Когато аз вляза, той ще хвърли своята угарка и ще приближи към мене трескав и развълнуван.

— В болницата тука от десетина дни лежи Ясен Василев — чувам да ми говори.

Тази очаквана картина ми се натрапваше все повече. Най-сетне не издържах и заминах за градчето, дето можех да намеря железничаря. Но не той ми трябваше. Преследваше ме мисълта за приятеля, протегнал молеци ръце. Изпълнен с угризения, чувствах, че има някаква вероятност все още да го намеря, да отида при него. Искаше ми се да върна времето. Бях готов да пренебрегна всичко, което тъй много ме занимаваше и ми се струваше толкова важно допреди случката в градчето.

Потърсих го в болницата. Няколко дни преди обед и следобед ходех там и питах за него.

— Тука лежи поетът Ясен Василев. Мога ли да го видя?

Служещ ме гледаше учуден.

— Нали ви казах... Вярно е, тука лежеше... Но той почина.

Не разбирах значението на тая дума. Чувах я вече толкова пъти и не можех да я възприема в нейното истинско значение.

Върнах се в София. Но аз бях вече болен. Несъмнено боледувах. Привидно нищо ми нямаше, но бях загубил сили, увлечение и радост за каквото и да било. Не можех да се освободя от обхваналата ме мисъл, че Ясен не е мъртъв, че лежи някъде и ме вика. И увлечен от тая мисъл, аз го търсех, продължавах да посягам към протегнатите ръце с мъката да ги хвана. А когато виждах, че не мога нищо да уловя, ходех, питах за него не са ли го виждали къде е. Приятели, познати ме гледаха, без да ме разбират.

— Нали ти казахме... Той починал в болницата в градчето...

Най-после срещнах жена му.

Тя не беше сама. Каквото предполагах, онова, за което ми говореха различните познати обстоятелства, излезе истина. До нея стоеше едрият плещест спортист, когото знаех за добър приятел на семейството и неведнъж бях виждал у тях и срещал по улиците заедно със съпругата.

— Нали ти казах! — раздразнена ме упрекна тя, задето отново я попитах за Ясен и за нещастieto, случило се с него.

Аз я отминах. Не можех да понасям мъжа до нея. Не можех да гледам и жената. Отминах ги, изпълнен от ненавист. Разиграната драма в семейството бе станала отвратително ясна. Още по-мъчителна,

безутешна ми се видя мъката на бедния Ясен, побягнал в дъждовната нощ по непознатите пътища. Тоя ден стигнах и до най-крайните предели на моето мъчително чувство за виновност и на безпомощност. В мрака на дъждовната нощ и на смъртта младият поет е виждал един лъч светлина — срещата с приятеля, у когото е могъл да потърси утеха и облекчение. Аз изпуснах времето, когато можех да се отзова. Не намерих нужния половин час. Вечерта в малкия градец и следващите дни за мене беше кой знае от какво значение как е касата на театъра, дали е разгласено представлението, как играят актьорите и как подава инспекциентът ефектите. А когато, освободен от тези грижи, можех да отида, не сметнах за необходимо да побързам, със спокойствието на човек, за когото не съществуват ограниченията, които ни налагат времето и смъртта. Нито помислих, че ние и тия, които срещаме, пътуваме и разминали се по пътя, може някога да не се видим.

Нито помислих. А сега не вярвам, не разбирам какво значи това „никога вече“. Сега, когато то е отнесло завинаги моя приятел. Изпълнен с тревога за пропуснатото, аз го търся, посягам в отлетялото време отново и отново да хвана ръцете, които ме викат за помощ...

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.